

Satasairaala

**Kommenttipuheenvuoro -
Omaan asuntoon,
asukasnäkökulma huomioiden**

Katja Alamäki, Satasairaala

Satakunnan sairaanhoitopiiri, sosiaalipalvelut

Kommentti-
puheenvuoro -
Keskiössä
erittäin vahvan
tuen tarpeet
asiakkaat

20 asumisyksikköä eri puolilla Satakuntaa

- Ensimmäiset asumisyksiköt jo paljon ennen Kehas-hanketta
- Monialaista asumista, vahvuutena uudiskohteet (ARA-rahoitus)
- Hyödynnetty valmista asuntokantaa mm. lasten asuminen
- Diagnoosilähtöisyys vs. yksilöllinen avun tarve, yksilöllisyys löydettävä moniammatillisen työn ja yhdessä vanhempien/lähiverkoston kanssa
- Asiakkaat itse toivoo usein keskelle Poria, rivitaloon ja parkettilattiat
- Huomattava ne, jotka eivät pysty toiveitaan kertomaan tai asiakas ei pysty tunnistamaan/hyväksymään omaa tuen tarvettaan.

**Pohjana on lainsäädäntö:
Erityishuoltolaki 42a § (20.5.2016/381)
Itsemääräämisoikeuden ja itsenäisen
suoriutumisen vahvistaminen**

- ❑ Jokaiselle erityishuollossa olevalle henkilölle on laadittava suunnitelma siitä, millä toimenpiteillä tuetaan ja vahvistetaan hänen itsemääräämisoikeuden toteutumista ja itsenäistä suoriutumista (§42a)
- ❑ Ennaltaehkäisy ensin – rajoitustoimet viimesijainen keino

Erityishuoltolaki 42 § (20.5.2016/381) Itsemääräämisoikeuden vahvistaminen

- Erityishuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon erityishuollossa olevan henkilön
- toivomukset
- mielipide
- etu ja
- yksilölliset tarpeet.

Toimenpiteet itsenäisen suoriutumisen ja itsemääräämisoikeuden tukemiseksi

Erytyishuoltoa annettaessa on huolehdittava, että:

- 1) erityishuollon toimintayksikön henkilökunta perehdytetään ja ohjeistetaan työmenetelmiin ja keinoihin, joiden avulla tuetaan ja edistetään erityishuollossa olevien henkilöiden itsenäistä suoriutumista ja itsemääräämisoikeuden toteutumista
- 2) erityishuollon toimintayksikön henkilökuntaan kuuluvat sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöt koulutetaan rajoitustoimenpiteiden käyttöä edellyttävien tilanteiden ennalta ehkäisemiseen ja rajoitustoimenpiteiden asianmukaiseen käyttämiseen

Toimenpiteet itsenäisen suoriutumisen ja itsemääräämisoikeuden tukemiseksi

3) erityishuollon toimintayksikössä edistetään rajoitustoimenpiteille vaihtoehtoisten ja kuntouttavien toimintatapojen käyttöön ottamista;

4) **erityishuollossa olevien henkilöiden itsenäistä suoriutumista ja itsemääräämisoikeutta tuetaan ja edistetään asianmukaisin kalustein, välinein ja tilaratkaisuin.**

Asukasnäkökulman huomioiminen oman asunnon mahdollistumiseksi

- ❑ **Oikeus** saada turvalliset rajat ja tuki, kodin vastattava omaa tarvetta
- ❑ **Epäsopivilla tilalla** on merkittävä osuus haastavassa käyttäytymisessä ja rajoitustoimenpiteiden toteutuksessa
- ❑ Ensin asumisen tarve, yksilöllinen tuen tarve, tarpeen laajuus, tarpeen alueellinen kohdentuminen
- ❑ Satakunnan shp sosiaalipalvelut toteuttaa uudiskohteet Satakunnan sairaanhoitopiirin tytäryhtiön Satakruunun kanssa.
- ❑ Kohderyhmällä on merkitys ja se on tunnistettava hankkeen aloituksessa ja koko toteutuksen ajan, esim. saunan hana
- ❑ Fyysinen esteettömyys vs. **aistiesteettömyys**
- ❑ Asiakkailla paljon itsensä tai muiden turvallisuuteen liittyviä erityishaasteita sekä monesta syystä tarvetta esim. esineiden vahingoittamiseen
- ❑ **Oma asunto ei riitä ->**
huomioitava ulkoilualue, työ- ja päivätoiminta!

Erittäin vaativan tuen tarpeen asiakkaat, uudiskohde Poriin 7 + 8 paikkaiset talot

- Yksikkö tarjoaa ympärivuorokautista asumista nuorille aikuisille ja aikuisille, joilla on esim. kehitysvamma, autismin kirjon henkilöt, tarvitsevat paljon tukea sekä apua oman toiminnan ohjaukseen.
- **Asiakkaita on pitkäaikaisessa kuntoutuksessa nyt 15**, jotka odottavat erittäin vahvasti resursoitua asumisyksikköä. Kaksi taloa ja asunnot "varattu". Tavoitteena, että kohde valmistuu 1/2024.
- Usea asiakas on asunut eri asumisyksikössä eri henkilöstö-, osaamisen-, tila- ja turvajärjestelyjen turvin, mutta palannut laitoshoitoon oman sekä toisten turvallisuuden/terveyden vuoksi.
- **Asiakkaiden tarpeita** on käytetty asuntoryhmäajattelun pohjana.
-> Kaikki asiakkaat eivät osaa itse kertoa toiveitaan, pohjalla saman tyyppiset toiveet -> **moniammatillinen työ!**
- Yhden asiakkaan tuen tarve, kohdistettava yksilöllisesti esim. liiallinen vedenjuonti huom. muiden asunnot lukitustarve (wc-pytyt).

Asukaskuvauksista, erotettava/ löydettyävä yksilöllinen avun tarve

18-vuotias nuori

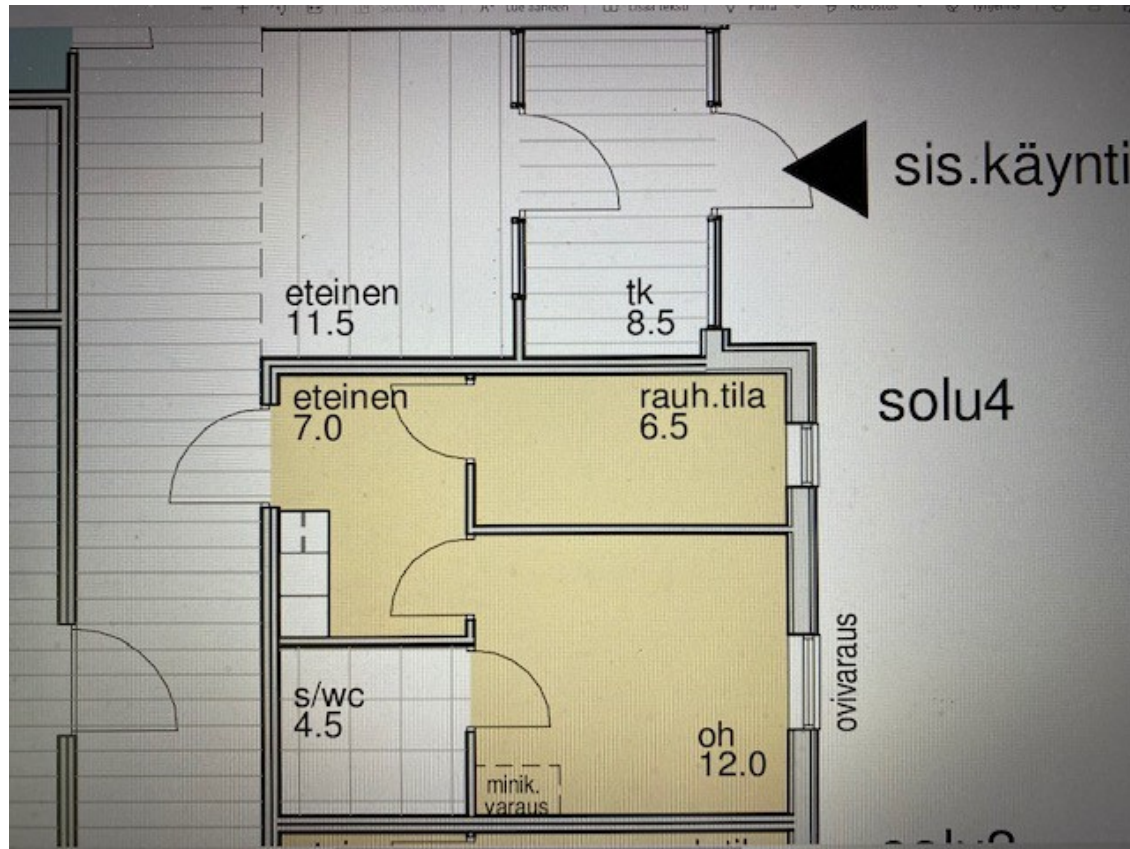
- **Diagnoosi:** Määrittämätön epilepsia, keskivaikkea älyllinen kehitysvammaisuus, lapsuusiän autismi, määrittämätön oppimiskyvyn häiriö. Määrittämätön ei-elimellinen psykoottinen häiriö.
- **Haastava käyttäytyminen:** Lyö kovaa muita ihmisiä, seiniä sekä ikkunoita lyö herkemmin. Haastavissa tilanteissa tarvitsee tilan, joka täysin riisuttu tyhjä huone.
- **Itsetuhoinen käytös:** Lyö itseään päähän ja alavartaloon, tällöin vaatii 4 työntekijän toimesta kiinnipidon, jotta tilanne pystytään estämään.
- **Erityistä huomioitavaa.** Tullut kriisijaksolle laitoshoitoon, tarpeita vastaavaa asumisratkaisua ei ole löytynyt. Huone riisuttu, huoneessa sänky ja pöytä, tuolina pehmokuutio. Taipumusta tavaroiden rikkomiseen ja heittelyyn. Ikkunoita lyö hermostuessaan aina, huoneessa ei voi olla mitään lasia ja pleksit pitää olla ikkunoiden suojana.
- **Pelkää muita asiakkaita ja haastavia tilanteita/ääniä.** Pelloissaan alkaa itse käyttäytyä haastavasti. Tarvitsee rauhallisen ympäristön. Nyt käytössä kasi huonetta, jotka sijoittuvat käytävän sivussa olevaan tilaan, tilassa ei läpikulkua.

17-vuotias nuori

- **Diagnoosi:** Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö, vaikea älyllinen kehitysvammaisuus, muun puheen ja kielen kehityksen häiriö, laaja-alaiset kehityshäiriöt. Kommunikoi kuvin ja elein, ei tuota puhetta. Aistiherkkyydet: ääniyliherkkä, hermostuu metelistä.
- **Haastava käyttäytyminen ilmenee:** puremisena, nipistämisenä, lyömisenä ja potkimisena. Haastava käyttäytyminen kohdistuu henkilöstöön ja muihin asiakkaisiin. Ei "kestä/siedä" henkilöstöllä mitään ns. ylimääräistä, esim. pyrkii repimään suu-nenäsuojukset maskit pois.
- **Vaikea vierasesineiden syönti:** Syö kommunikaatiokuvansa, kaiken irtaimiston huoneesta esim. vaatteitaan, ruokailujen yhteydessä mm. "tiskirättejä", seinää, lattia, huonekaluista irtoavat ruuvit yms.
- **WC- ja eritteillä tuhriminen:** virtsaa päivittäin huoneensa lattialle (on vapaa pääsy vessaan aina), tuhrii ulosteella ja suttaa sillä huoneensa sekä itsensä kauttaaltaan. Wc-pyttyyn ja viemäreihin laittaa kaiken irtaimiston esim. vaatteensa.
- **Vahva karkailutaipumus ja asiakkaalla** ei ole vaarantajua. Saa nostettua helposti esm. kaivonkannet joihin hypännyt (on nopea ja fyysisesti vahva). Pyrkii vesistöihin sekä kiipeämään mihin tahansa pääsee.
- **Aistiherkkyydet:** ääniyliherkkä, hermostuu metelistä.
- **Nyt omassa** tilassa, joka on pelkistetty, jossa saa olla vapaasti ja turvallisesti. Ruokailee tällä hetkellä omassa huoneessaan, erikseen asiakkaalla tehtävähuone, joka täysin riisuttu ja oman huoneensa läheisyydessä.
- **Edellytyksenä kasvu ja kehitykselle** on turvallinen asuinympäristö ja tila, jota tarvitsee todennäköisesti koko elinaikansa. Hyötyy vahvasta struktuurista, tutuista ihmisistä ympärillään.

Satasairaala

**Yhden henkilön asunto, omassa asunnossa kaksi tilaa.
Rauhoittumistilaa käytetään oman tarpeen mukaan esim.
kattoon kiinnitettävä "pussikeinu", patja, tehtävähuone,
musiikkihuone. Henkilöstölle eteinen valvonta/ohjaustila.**

Tehdään hyvä koti just "mulle", jossa mun tarvitsevat henkilöt voivat viihtyä ja heidän on turvallista käydä töissä. Hyvällä suunnittelulla ON yhteys rekrytointiin ja henkilöstön pysyvyyteen!

